

Het zal je maar overkomen...

Gedetineerden en hun familie

Mark De Vos

De gevangene

Men zegt soms wel eens dat de familie veel meer te lijden heeft onder de gevangenschap van vader of broer, dan de gedetineerde zelf. En in een aantal gevallen is dat ontegensprekelijk zo. De gevangene heeft geen materiële zorgen: hij heeft eten, kleding, slapen, verwarming en vaak ook TV. Maar de detentie moet in ieder geval niet onderschat worden. Het is juist dat de gedetineerde niet al te veel materiële tekorten heeft, maar de vrijheidsberoving op zich is hard, eentonig, en vervelend – dat is soms veel erger dan sommige mensen denken. In vele arresthuizen zit men soms 22 uur per dag op cel. Dat is keihard. Ik weet dat er 's avonds onder de dekens vaak een traantje geplengd wordt. Men deelt soms de cel met één, twee, of drie andere gedetineerden. In die cel moet alles gebeuren: slapen, naar toilet gaan, eten, brieven schrijven, de tijd door krijgen. Men moet dus al geluk hebben dat men goede celgenoten heeft waaraan men zich niet om een of andere reden stoort, en waarmee men overweg kan. Kleine tot grote irritaties zijn van alle dag. De ene rookt, de andere niet, de ene wil VTM zien, en de andere JIM-TV, de ene zit alsmaar te klagen over zijn advocaat, de gevangenisdirectie, enzovoort, en de andere is dat geklaag dat hij al 100 keer gehoord heeft grondig beu. Daar komt bij dat, wanneer iemand naar de douche is of naar de dokter, de ander(en) in zijn kastje in zijn papieren kan/kunnen rondneuzen om te achterhalen waarvoor de afwezige zit. Bij zijn terugkeer ontstaan er dan vaak hoogoplopende discussies over het feit dat de andere gelogen heeft, of zijn zaak verbloemd heeft ingepakt. Seksueel delinquenten hebben in de gevangenis geen leven. Ze worden om de haverklap geslagen: “Van kinderen blijf je af”.

Als aalmoezenier proberen wij iedereen nabij te zijn door hen op verhaal te laten komen. Wanneer gevangenen een persoonlijk gesprek willen, nemen we hen mee naar bureel of de kapel, waar ze dan wat tot rust kunnen komen en hun verhaal kwijt kunnen. Meer dan eens wordt een goed gesprek afgerond met een gebed, waarin heel wat mannen troost vinden. In de meeste gevangnissen hebben we een belangrijke opkomst voor de wekelijkse gebeds- of eucharistievieringen. Ook dat is een moment van verpozen, waarbij men even met God kan praten.

De familie

Vaak is een arrestatie van vader, zoon of broer een plotse en totale verrassing¹ voor de familie. In vele gevallen ontstaat er een soort ontredde, ongelooft, verdriet, boosheid. “Wat heeft hij ons nu toch aangedaan?” Vaak weet men niet wat de reden van de arrestatie is, en dan moet men op zoek gaan: bij de politie, bij een advocaat, bij de gevangenis, bij de aalmoezenier...

Zo'n gezin blijft achter met heel wat vragen: Wat heeft hij toch uitgespookt? Waarom heeft hij dat gedaan? Waarom heeft hij hier nooit iets van gezegd? Wat moet de familie nu zeggen? Wat gaan de burens en kennissen zeggen? Ik durf niet meer op straat komen! Wat gaat ons dat allemaal kosten? Hoe lang gaat hij moeten zitten? Ons inkomen is weggefallen, hoe gaan we nu de huur, eten, kleding, schoolgeld, elektriciteit en verwarming blijven betalen? Wanneer

zijn de bezoeken, en hoe geraak ik in de gevangenis? Heeft hij daar wel kleren en eten genoeg?

De lijst van vragen is eigenlijk eindeloos.....

Het eerste bezoek is altijd zeer confronterend, zowel voor de gedetineerde als de familie. Dit kan allerlei vormen aannemen, van groot verdriet, over boosheid en onbegrip tot verlegenheid. Het is ook het moment waarop de gedetineerde aan zijn partner of ouders kan/moet uitleggen wat hij daar in die gevangenis zit te doen. “Wat heb je toch uitgespookt?” Afhankelijk van de oorzaak waarvoor men gedetineerd is, kan de reactie van de familie totaal anders verlopen. Er zijn zwaardere en lichtere feiten, en die zijn uiteraard mede bepalend hoe een familie reageert. In ieder geval zijn de gelukkige gedetineerden zij die, over de ganse duur van hun verblijf in de gevangenis, op regelmatige basis bezoek blijven ontvangen.

Een bijkomende last (tot probleem) voor de familie is vaak dat men geld dient te storten naar de rekening van de gevangenis, ten voordele van hun familielid, want ook in de gevangenis kan men maar moeilijk leven zonder geld. De familie kan/mag niets meebrengen. Alles wat de gedetineerde wenst of nodig heeft, moet in of via de gevangenis aangekocht worden. De gedetineerde heeft geld nodig om frisdrank of een versnapering te kunnen kopen, maar ook om zijn radio of televisie te kunnen betalen (die hij moet huren), om te kunnen telefoneren, of om postzegels te kopen.

Een aantal gedetineerden krijgt werk in de gevangenis, en krijgt daar een karige vergoeding voor, namelijk een kleine 40 eurocent per uur. Maar de familie thuis, mist soms van de ene op de andere dag de kostwinner, waardoor er een inkomen wegvalt, maar de vaste kosten wel blijven.

Ook voor de kinderen ligt het vaak bijzonder moeilijk. Wat moet hij of zij op school vertellen? Een kind zou zijn verdriet soms wel eens willen delen, omdat het zijn frustraties ook moet kunnen ventileren, maar anderzijds mag zo'n kind soms van thuis niets zeggen, of is het kind zelf verlegen om er een woord over te reppen. Wanneer anderen hem/haar confronteren met het feit dat papa of broer in de gevangenis zit, is dat voor een kind dan ook bijzonder pijnlijk.

Kortom, wanneer een vader voor een kortere of langere periode uit een gezin wordt weggerukt, brengt dit niet alleen zware psychische problemen met zich mee, maar ook vaak financiële problemen, waardoor men zich de vraag kan stellen wie nu eigenlijk het zwaarst gestraft is, de vader of het gezin...

De partner

Het gebeurt meer dan eens dat een relatie door een gevangenisstraf zwaar onder druk komt te staan, of méér, dat de liefde over is tegen de dag dat de man de gevangenis mag verlaten.

Een relatie is gesteund op trouw en vertrouwen. Dat vertrouwen komt zwaar onder druk te staan, omdat er vaak smoesjes, om niet te zeggen leugens voorafgaan aan de detentie. Het ergste is natuurlijk wanneer de echtgenoot in de gevangenis terecht komt wegens incest of pedofilie. Deze feiten worden maatschappelijk, terecht, nooit geaccepteerd. Daar komt bij dat de bezorgdheid van een moeder uitgaat naar de psychologische druk waarmee de kinderen af te rekenen hebben. De begeleiding die zulke kinderen nodig hebben, kan soms jaren in beslag nemen. Maar als vrouw voelt zij zich zelf ook heel ongelukkig, omdat zij als partner kennelijk

niet aan de verwachtingen van haar man heeft kunnen voldoen, omdat hij het “bij kinderen” gaat zoeken. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat deze problematiek wel wat ingewikkelder is dan hier beschreven, en niet in zijn totaliteit in deze rubriek kan behandeld worden.

Hetzelfde geldt voor mannen die een levensdelict hebben begaan. De partner is vaak erg ongerust over het lot dat de dader beschoren is – zijn jarenlange detentie, de assisenzaak, het slachtoffer, de familie van het slachtoffer, de hieraan verbonden kosten, enzovoort. Kort na de feiten overvalt de familie dan ook de schroom, het niet meer durven buiten komen, het met de vinger gewezen worden, enzovoort. In sommige gevallen is er zelfs angst voor de partner: “Als hij in staat is om te doen wat hij gedaan heeft, durft hij zich misschien ook tegen mij of de kinderen keren!”

Het hoeft natuurlijk niet altijd zo zwaar te zijn. Bij kleinere feiten, die dan meestal kortere straffen tot gevolg hebben, kan het wel eens stormen in de relatie, maar wanneer er met de partner duidelijke en goeie afspraken kunnen gemaakt worden, is er alle hoop dat de relatie standhoudt.

MARK DE VOS is aalmoezenier van de gevangenis van Mechelen en Hoofdaalmoezenier Nederlandstalige Gevangenissen in België.

ⁱ Dit artikel is uitsluitend in de mannelijk vorm geschreven omdat de vrouwen slechts 4 à 4,5 % van de gevangenisbevolking uitmaken.